

EEN (ON)BEPERKTE BLIK OP DE DICT-BIJ-DE BURGER PRAKTIJK IN RIVIERENLAND

Onze visie

Zorgbelang Gelderland komt op voor vraaggestuurde zorg- en welzijnsvoorzieningen voor alle burgers in Gelderland, zodat zij kunnen leven zoals zij dat willen. Ook als zij door ziekte, ongeval, handicap of ouderdom tijdelijk of permanent belemmeringen ondervinden in hun persoonlijk of maatschappelijk functioneren.

Zorgbelang Gelderland wil dit bereiken door: ervaringskennis van zorggebruikers te verzamelen, collectieve belangen te behartigen, informatie te verstrekken over de beschikbaarheid en de kwaliteit van het zorgaanbod, klachten op te vangen en knelpunten in het zorgaanbod te signaleren.

Om haar doelen te bereiken werkt Zorgbelang Gelderland samen met ruim 400 aangesloten patiëntenverenigingen, gehandicaptenorganisaties, ouderenbonden en cliëntenraden in Gelderland.

© 2014, **Zorgbelang Gelderland**

Alle rechten voorbehouden. Teksten, delen van teksten en/of artikelen uit deze uitgave mogen, na verkregen toestemming van Zorgbelang Gelderland, worden overgenomen of worden veelevoudigd onder strikte voorwaarde van bronvermelding. Toestemming kan worden aangevraagd per brief, fax of e-mail.

COLOFON

Redactie
Hanneke Schut

Eindredactie
Marit van der Goot

Inhoudsopgave

Inleiding	6
1. Burgers en ontmoeting	7
1.1 Kwetsbare burger	7
1.2 Sociale kaart	7
1.3 In gezamenlijkheid richting effectief Wmo-beleid	8
1.4 Informatie, communicatie en betrokkenheid	8
1.5 Dorp en buurt	9
2. Integratie Zorg & Welzijn	10
2.1 Sociale wijkteams	10
2.2 Vraagverlegenheid	11
2.3 Sociale wijkteams en burgerinitiatieven	11
3. Burgerinitiatieven	12
4. Tot slot..	14
Literatuurlijst	16

Inleiding

'De wijk' lijkt het nieuwe mantra van gemeenten en organisaties. Burgers hebben soms alleen geen idee wat er allemaal gebeurt in hun directe omgeving. Met alle veranderingen op het gebied van wetgeving rondom zorg en welzijn, is er volop aandacht voor wat er in de wijk gebeurt. Er vindt van alles plaats in de wijk en vele organisaties zijn actief op diverse gebieden.

De afgelopen maanden zijn we met burgers, Wmo-raden, cliënt- en burgerorganisaties¹, professionals binnen de zorg- en welzijnssector en een twintigtal ambtenaren uit de regio Rivierenland in gesprek gegaan over zorg, wonen, welzijn en leefbaarheid.

Meer specifiek hebben we met burgers en vrijwilligers gesproken over welke kansen en bedreigingen zij zien nu gemeenten een grotere verantwoordelijkheid tegemoet zien op deze beleidsterreinen. De ambtenaren en professionals hebben we bevraagd over welke stappen worden ondernomen om zorg en welzijn dichterbij en in samenspraak met de burger te organiseren. En, in hoeverre professionals werkzaam binnen zorg en welzijn al meer in gezamenlijkheid optrekken in hun dienstverlening richting de burger.

Tot slot hebben we in breder verband gesproken over burgerinitiatieven die zich richten op het verbeteren van de buurt of het dorp. Initiatiefnemers kunnen naast burger ook werknemer, mantelzorger, vrijwilliger, zzp'er² enzovoort zijn. In hoeverre werken deze naast elkaar bestaande rollen belemmerend wanneer het gaat om burgerinitiatieven? Wat kan er worden verbeterd om initiatieven optimaal tot hun recht te laten komen? Maar we richten ons vooral op kansen die deze initiatieven de gemeenschap kunnen bieden en welke randvoorwaarden daarvoor nodig zijn.

In drie korte hoofdstukken, genaamd *Burgers en ontmoeting*, *Integratie Zorg & Welzijn* en *Burgerinitiatieven*, geven we op basis van de gevoerde gesprekken de door ons gesignaleerde ontwikkelingen, knelpunten en kansen op hoofdlijnen weer.

Middels deze (on)beperkte blik op de regio Rivierenland dragen wij graag bij aan een nabije toekomst waarbinnen burgers, professionals en gemeente in co-creatie een wijk, buurt of dorp vormgeven.

Hanneke Schut , Joke Stoffelen en Ezra van Zadelhoff
Regio Nijmegen & Rivierenland
Zorgbelang Gelderland

¹ Voorbeelden zijn: wijkverenigingen, cliëntenraden, patiëntenorganisaties, dorpsplatforms.

² Zelfstandige zonder personeel.

1. Burgers en ontmoeting

Het maatschappelijke doel van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is *'meedoen'*. Een van de prestatievelden binnen deze wet richt zich specifiek op 'het bevorderen van deelname aan het maatschappelijk verkeer en over het zelfstandig functioneren van mensen met een beperking of een chronisch psychisch of psychosociaal probleem'. Meedoen of ontmoeten is het credo door middel waarvan burgers op zelfstandige wijze en volgens eigen inzicht (samen)redzaam kunnen zijn. Ook de als te boek staande 'kwetsbare burgers'.

1.1 Kwetsbare burger

Maar, wat is dat precies; een 'kwetsbare burger'? *'Bij ons in de gemeente spreek je dan feitelijk over verslaafden en/of dak- en thuislozen'*, aldus een Wmo-raadslid uit de regio Rivierenland.

Opvallend is dat de zogenaamde kwetsbare groepen in de regio, ondermeer in beleidsstukken, overwegend in twee specifieke categorieën worden ingedeeld; 'ouderen' en 'mensen met een beperking'.

Er lijkt in de definities soms voorbij te worden gegaan aan de vele vormen van een beperking en de mate van invloed die deze kan hebben op iemands kwaliteit van leven. Een burger met een beperking kan zich wellicht prima redden en zou zichzelf niet zondermeer als 'kwetsbaar' bestempelen.

Door de definitie van 'kwetsbare burger' zo ruim te interpreteren, bestaat er een kans dat de echte kwetsbare burgers niet worden bereikt of ondersteund. Socioloog Kees Schuyt (1995) stelt dat kwetsbare mensen onvoldoende hulpbronnen hebben om op eigen kracht bepaalde moeilijkheden en tegenslagen te overwinnen. Hierdoor kunnen ze hun leven niet volledig naar hun eigen wensen vormgeven.

In het kader van eenzaamheid en sociaal isolement zien we vooral de aandacht gericht op ouderen. Geen twijfel dat dit een groep betreft die een verhoogd risico heeft op (sociaal) isolement. Echter, elke burger, jong en oud, kan door een ingrijpende verandering in eenzelfde isolement raken. Denk hierbij aan een beginnend student in een nieuwe stad, het overlijden van een dierbare of een echtscheiding.

Tot op bepaalde hoogte is het van belang het perspectief van de burger/ cliënt/ patiënt als uitgangspunt te hanteren en als burger en professional in gezamenlijkheid te bepalen waar een eventuele behoefte aan zorg en ondersteuning ligt. Een zekere mate van teruggetrokkenheid kan namelijk ook een keuze zijn.

Het eenduidig definiëren en vervolgens inzichtelijk maken van 'kwetsbare groepen' blijkt een lastige opgave. Hoe nu te voorkomen dat bepaalde doelgroepen niet de zorg en ondersteuning ontvangen die zij nodig hebben om daadwerkelijk onderdeel te kunnen uitmaken van de veelbesproken participatiesamenleving? Sommige burgers kiezen er ook bewust voor wat 'onder de radar te blijven', uit het zicht van professionals.

1.2 Sociale kaart

In Nederland, en dus ook in Rivierenland, zijn vele cliënt- en burgerorganisaties actief die over een onschatbare waarde aan ervaringskennis beschikken. Deze ervaringskennis kan betrekking hebben op zorg of welzijn, maar zeker ook op het domein leefbaarheid; wat heeft mijn wijk of dorp nodig

zodat burgers er prettig en veilig kunnen wonen? Deze georganiseerde burgers weten als geen ander wat er als gevolg van een beperking of ziekte nodig is om, met behoud van eigen regie, mee te kunnen blijven doen.

Door de lokale en regionale cliënt- en burgerorganisaties in kaart te brengen, de zogenaamde *sociale kaart*, kan deze ervaringsdeskundigheid worden gebundeld en beschikbaar worden gesteld voor raadpleging.

1.3 In gezamenlijkheid richting effectief Wmo-beleid

Een Wmo-raad adviseert een gemeente over beleid dat gaat over zorg, welzijn en wonen en is gebaat bij inbreng van ervaringsdeskundigen om een zorgvuldig advies te kunnen uitbrengen.

Een achttal Wmo-raden in de regio Rivierenland heeft daartoe in het najaar van 2013 bijeenkomsten georganiseerd voor lokale en regionale cliënt- en burgerorganisaties. Het betrof vaak een eerste kennismaking tussen de Wmo-raad en actieve belangenbehartigers. Ook onderling ontmoetten cliënt- en burgerorganisaties elkaar.

In de praktijk richten deze verschillende organisaties zich nog vooral op hun eigen doelgroep; een groep bewoners van een verzorgingshuis, een bepaalde groep patiënten. Zeker in deze tijd waar levensdomeinen meer en meer in samenhang met elkaar worden gezien. Het is een kans om juist nu deze ervaringskennis te delen en de krachten te bundelen.

Op deze goed bezochte bijeenkomsten hebben de Wmo-raden in kaart kunnen brengen wie over welke kennis beschikt en wat ervaringsdeskundigen zien aan kansen en bedreigingen met betrekking tot de ontwikkelingen in zorg en welzijn. De betreffende Wmo-raden hebben de intentie uitgesproken dit jaar een vervolgbijeenkomst te organiseren die zich richt op het concreet en structureel vorm geven van kennisdeling, samenwerking en afstemming. Juist nu van belang, nu er veel onduidelijkheid is welke (stapelende) uitwerking het voorgenomen beleid gaat hebben op burgers.

Vooraf twee punten zijn opgevallen tijdens deze bijeenkomsten: het zeer gemêleerde aantal aanwezigen en de motivatie om in *gezamenlijkheid* toe te werken naar een effectief Wmo-beleid.

De betrokken gemeenten hebben het initiatief van de Wmo-raden mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage te leveren. Duidelijk werd dat gemeenten die, desgevraagd, bereid waren een inhoudelijke bijdrage te leveren rondom de transities konden rekenen op grote waardering van de aanwezigen.

1.4 Informatie, communicatie en betrokkenheid

De burger heeft behoefte aan informatie vanuit de lokale overheid. Hierbij geldt: *geen nieuws is ook nieuws*. Een transparante en opbouwende manier van communiceren lijkt bij alle betrokkenen hoge prioriteit te hebben, maar heeft hier en daar nog enige aandacht. De ongeorganiseerde burger wordt in de praktijk nogal eens geconfronteerd met afschrikwekkende krantenberichten die reppen over 'gewassen worden door de buurman'.

De effecten van onbekendheid van zaken brengt onnodige onzekerheid bij burgers met zich mee. Communicatie richting deze burger, in de vorm van gemeentelijke berichtgeving in lokale kranten of het vroegtijdig betrekken van de burger bij beleidsontwikkeling, kan dit enigszins ondervangen. "*Een van de grootste uitdagingen blijkt de cultuuromslag bij de gemeente zelf te zijn. Nog niet alle ambtenaren betrekken burgers aan de voorkant van beleid*", aldus een gemeentelijk coördinator uit de regio.

1.5 Dorp en buurt

Het vormgeven van zorg, welzijn en leefbaarheid in de wijk, de buurt of het dorp levert vermoedelijk meer draagvlak op wanneer dit in afstemming met inwoners wordt gedaan en er geen onderscheid in kwetsbare en niet-kwetsbare burgers wordt gemaakt; de stem van alle burgers wordt ten slotte gehoord en hebben allen dezelfde waarde.

Ideeën ten aanzien van het verbeteren van de leefbaarheid in dorpen worden in veel gemeente vastgelegd in zogenaamde 'dorpsplannen'. Voorafgaand aan het vaststellen van dorpsplannen is het gebruikelijk een of meerdere inspraakmomenten voor inwoners te organiseren. Deze inventarisatieronden zouden ook zeker goed kunnen worden benut om, naast leefbaarheid, inwoners te bevragen over de wensen en behoeften rondom zorg en welzijn.

De succesvolle oprichting van dorpsontmoetingspunten (DOP) en buurtontmoetingspunten (BOP) in de regio is een ontwikkeling die aansluit bij het streven naar een gemeenschap waarin 'meedoen' voorop staat; ontmoeting voor en door burgers. Een DOP of BOP kan een belangrijke rol spelen in het gezamenlijke vormgeven door nadrukkelijk ook in te zetten op activiteiten die zich niet op bepaalde doelgroepen richten. In feite raakt dit aan een imago-kwestie; het moet nadrukkelijk niet een plek worden waar alleen kwetsbare burgers elkaar ontmoeten, maar waar jong en oud, werkenden en werklozen, chronisch zieken, vrijwilligers en zzp'rs elkaar kunnen treffen.

Burgers spreken hun zorgen uit over de continuïteit en de randvoorwaarden die niet vanzelfsprekend aanwezig zijn binnen dergelijke ontmoetingspunten. Zo maar een greep uit het soort zaken die tijdens een workshop in dit kader naar voren zijn gekomen *"Hoe voorkom je dat één mondig persoon de boventoon gaat voeren? Hoe verzeker je je als (vrijwillige) organisatie van een structurele financiering en ondersteuning door een professional wanneer dat nodig is? Groepen burgers mixen bovendien niet altijd vanzelfsprekend"*.

Een mogelijkheid om als bestuur van een DOP Of BOP meer grip op financiën te krijgen en te behouden is het leggen van verbindingen met het lokale bedrijfsleven en te bekijken wat de verschillende partijen eventueel voor elkaar kunnen betekenen.

"Ik ken mijn buurt het beste en ik wil graag mijn ervaringen delen. Als ik maar wel het gevoel heb dat er iets mee wordt gedaan."

Het aanstellen van dorpsondersteuners of dorpscontactpersonen is tevens een goed voorbeeld van het stimuleren en verbinden van burgers binnen de lokale gemeenschap. Deze door de provincie of gemeente gefinancierde 'sleutelpersonen' kunnen zich enkel richten op Wmo-gerelateerde taken, deels ter ondervanging van aanvragen bij het Wmo-loket. Het is als ondersteuner of contactpersoon ook mogelijk een krachtige bijdrage te leveren en een verbindende factor te zijn in het stimuleren van inwoners om activiteiten te ontplooiën naar behoefte van de lokale gemeenschap. Momenteel wordt er ook nagedacht over een combinatie van beide taken.

Ook hier geldt weer; in hoeverre is de continuïteit en kwaliteit gewaarborgd indien er op termijn geen financiering in de vorm van bijvoorbeeld een subsidieaanvraag meer mogelijk is?

Een meer algemene zorg die ten aanzien van de inzet van informele netwerken wordt uitgesproken, gaat over hoe en waar de grens te bepalen waar de inzet van een burger ophoudt en die van de professional moet beginnen. Dit geldt nadrukkelijk niet alleen voor wat de verlening van zorg en ondersteuning betreft, maar ook als het gaat om het verstrekken van informatie en advies. De behoefte aan een budget ter scholing en ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers is nadrukkelijk uitgesproken. Zeker alleen al met het ook op de borging van kwaliteit van de te leveren ondersteuning door vrijwilligers en mantelzorgers.

2. Integratie Zorg & Welzijn

Er zijn veel veranderingen gaande binnen zorg en welzijn in Nederland. We bevinden ons middenin de transitie van een verzorgingsstaat naar een participatiegerichte maatschappij. De gemeenten zien graag dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen, zoveel mogelijk met steun vanuit het eigen netwerk. De benodigde zorg en ondersteuning zal daarom dichtbij de burger en in samenhang moeten worden georganiseerd.

Door alle ontwikkelingen wordt er op burgers een groter beroep gedaan voor wat betreft het eigen probleemoplossende vermogen.

2.1 Sociale wijkteams

Een middel om zorg en welzijn in samenhang en dichtbij de burger te organiseren, is de oprichting van een sociaal wijkteam. De multidisciplinaire teams bestaan uit professionals die namens lokale zorg- en welzijnsorganisaties gezamenlijk de zorg en ondersteuning in de buurt vorm geven. Vooralsnog is de gemeente de aangewezen partij als regievoerder van het sociale wijkteam.

Sociale wijkteams zijn een nieuw fenomeen voor burgers. De verwachtingen over de werking in de wijk van deze teams zijn hoog gespannen. Het is alleen niet altijd even duidelijk wat er precies met de teams wordt beoogd en wat zij concreet kunnen betekenen voor burgers.

Het is dan ook van groot belang de burger te laten zien wat de meerwaarde voor hem of haar is om hier draagvlak voor te kunnen creëren.

Met het oog op bezuinigingen en de inzet naar meer zelfredzaamheid onder burgers, wordt professionele zorg en ondersteuning alleen ingezet waar dit noodzakelijk is. Professionals in zorg en welzijn zullen op vraaggerichte wijze in de wijk of buurt aan het werk gaan. Dit betekent dat er van burgers verwacht wordt meer de regie in handen te nemen en dat zij zoveel als mogelijk zélf aangeven wanneer er sprake is van een (zorg)vraag.

Het is vooralsnog onduidelijk wie er vanuit het team de regie oppakt rondom een zorgvrager. Stemmen gaan op deze neer te leggen bij de wijkverpleegkundige. Een andere mogelijkheid is het concept 'maatwerk' in de praktijk te brengen en per situatie te bekijken welke professional het meest effectief de zorg kan 'inregelen'.

In dit kader is het van belang de concurrentiepositie van de betrokken zorg- en welzijnsaanbieders ten opzichte van elkaar te bekijken. Binnen een multidisciplinair team spelen, naast dienstverlening, ook zaken als vermarktten van de eigen organisatie een rol. Ook het zoeken naar een effectieve manier van samenwerken met professionals vanuit diverse organisatieculturen en verschillende registratiesystemen, zal de nodige tijd vergen.

Het centraal stellen van de burger vraagt ook een en ander van de organisatie rondom de oprichting van sociale wijkteams. Burgers hebben over het algemeen de mogelijkheid bij hun gemeente aan te geven wat zij van belang vinden middels inspraakavonden. Het blijft vervolgens weinig inzichtelijk hoe de inbreng en participatie van burgers is ingeregeld. Burgerparticipatie reikt verder dan het organiseren van inspraakavonden. Om als gemeente en partners in zorg en welzijn aan te kunnen sluiten op de behoefte aan zorg en welzijn op lokaal niveau, zul je burgers als serieuze gesprekspartner dienen te beschouwen. Een burger die op gelijkwaardig niveau meedenkt over zaken als toegankelijkheid, laagdrempeligheid en hoe er vorm kan worden gegeven aan beleid rondom klachten.

Een sociaal wijkteam kan een effectief *middel* zijn zorg en welzijn laagdrempelig en dichtbij de burger te organiseren. In de praktijk lijkt de oprichting van een sociaal wijkteam tot doel te worden verheven en wordt er niet in alle gevallen vooraf bekeken welke initiatieven er al zijn in de wijk en wat de behoefte aan zorg en welzijn is. Voorafgaand aan de oprichting is het noodzakelijk inzicht te hebben in de samenstelling van een wijk of een gebied en welke problematiek aandacht behoeft. Hierbij is het belangrijk aandacht te hebben voor lokale inkleuring. Burgers kunnen hierbij door middel van hun inspraak en inbreng van grote waarde zijn.

2.2 Vraagverlegenheid

Veel burgers met een beperking geven aan dat zij in staat zijn de regie over hun leven op te pakken, maar stellen dat zij hun sociale netwerk niet willen (over)belasten met hun zorgvraag. Een zekere onafhankelijkheid ten opzichte van familie en vrienden is nodig om de verbanden familiair en vriendschappelijk te behouden. Hier hecht men grote waarde aan. Zelfredzaamheid ontstaat bovendien niet altijd vanzelf. Burgers schromen om binnen hun sociale netwerk om hulp te vragen. Bovendien is er niet altijd sprake van een netwerk waar iemand een beroep op kan doen. Daarnaast is er het punt van privacy. Niet iedereen wil alles delen met de mensen in zijn of haar nabije omgeving. *“Straks weet het hele dorp alles van mij.”*

Sociale wijkteams hebben daarom ook zeker een signalerende functie om zorgvragers die moeite hebben hulp te vragen en zorgmijders in het vizier te krijgen.

2.3 Sociale wijkteams en burgerinitiatieven

In Rivierenland zijn er diverse lokale burgerinitiatieven die zeer succesvol informele hulp en ondersteuning bieden aan inwoners. Een sociaal wijkteam dat daadwerkelijk handelt vanuit de behoefte van de burger en ten dienste van de buurt of wijk, heeft inzicht in de bestaande initiatieven. Waar nodig kan het team professionele ondersteuning bieden aan initiatieven, waarbij de regie in handen van burgers blijft. In het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op de randvoorwaarden voor een succesvol burgerinitiatief.

3. Burgerinitiatieven

Burgerinitiatieven zijn sterk in opkomst. Bij burgerinitiatieven gaat het om een gezamenlijk, georganiseerd initiatief van burgers. Het doel is het inzetten van de krachten en talenten van burgers voor het realiseren van veranderingen in hun eigen omgeving. Dit gebeurt door het verbeteren van de leefbaarheid van een wijk of dorp, het vernieuwen van het aanbod van zorg en welzijn of het stimuleren van het meedoen aan de samenleving van mensen zonder en met een beperking. Vaak steken initiatiefnemers de handen uit de mouwen omdat de zorg- en ondersteuning vanuit de reguliere instellingen geen antwoord gaf op de wensen van mensen. Soms komt de aanzet om initiatief te nemen vanuit de gemeente. Een burgerinitiatief vergroot de zelfregie van burgers, zodat zij de zeggenschap over hun eigen leven en leefsituatie kunnen verkrijgen of terugkrijgen.

Er zijn drie doelen van een burgerproject in zorg en welzijn:

1. vergroten van de leefbaarheid van wijk of dorp;
2. vernieuwen van het aanbod van welzijn en zorg;
3. bevorderen dat mensen met een beperking kunnen meedoen aan de samenleving.

Inmiddels is er het nodige onderzoek gedaan naar burgerinitiatieven. Het is belangrijk om te weten welke factoren een rol spelen. Gesprekken met betrokkenen rondom burgerinitiatieven in Rivierenland bevestigen het belang van deze factoren.

- Maatschappelijke noodzaak: achterhaal waar behoefte aan is in de gemeenschap
- Een kern van initiatiefnemers en sleutelfiguren
- Er moet een minimum zijn aan overeenstemming over doelstelling en saamhorigheid
- Zoek de kracht van mensen door te vragen dat te doen waar ze goed in zijn
- Kijk naar het initiatief als ondernemer: wie heeft er belang bij en wie wil hier aan meebetalen?
- Houding van gemeente: stimulerend, faciliterend, samenwerkend op afstand; veel burgerinitiatieven hebben last van een overheid die niet los durft te laten en geen publieke taken uit handen wil geven
- Een structureel en georganiseerd overleg waarbij op gelijkwaardige wijze de inbreng van burgers wordt gewaarborgd
- Relatie met zorg- en welzijnsorganisaties
- Relatie met lokale ondernemers
- Betrek anderen erbij door sneeuwbal effect: mond-op-mond-reclame, open avonden, sociale media
- Leer van andere initiatieven, laat je inspireren maar creëer een eigen initiatief dat past bij het unieke van de eigen gemeenschap

Gemeentelijke regelingen ter stimulans van burgerinitiatieven werken effectiever wanneer er niet al te veel drempels worden opgeworpen om als burger een aanvraag tot financiële ondersteuning in te dienen. Vooral jongeren zijn gemakkelijker te enthousiasmeren wanneer het bureaucratische aspect van een aanvraag minimaal is en de randvoorwaarden helder en haalbaar. Een in begrijpelijke taal opgesteld aanvraagformulier kan de laagdrempeligheid al zeer ten goede komen. De vrees dat burgers vervolgens massaal aanvragen indienen, lijkt in de praktijk niet reëel. Gemeenten hebben en

behouden bovendien de regie in het beoordelen en toewijzen van aanvragen en kunnen de meest kansrijke ideeën en voorstellen helpen realiseren.

In de praktijk zijn het nogal eens zzp'ers die succesvol het initiatief nemen tot de oprichting van burgerorganisaties, zoals bijvoorbeeld een dorpsplatform. Niet zo onlogisch, gezien het gegeven dat zelfstandigen nogal eens (noodgedwongen) innovatief en vooruitstrevend ingestelde mensen zijn. Deze dubbelrol als initiatiefnemer en zelfstandige kan lastig zijn als het gaat om belangenverstrengeling; met welke reden heb jij als zorgondernemer dit initiatief genomen in ons dorp?

Deze mogelijke 'belangenverstrengeling' kent zowel positieve als negatieve aspecten. Enerzijds kan het in een kleine gemeenschap tot scheve gezichten leiden.

Anderzijds; wat is er mis mee op deze manier te kunnen netwerken en een lokaal actief bedrijf onder de aandacht te brengen? Helder en open communiceren over jouw doel en ambities als initiatiefnemer, verhoogt het draagvlak van een initiatief en daarmee de kans van slagen.

Een burgerinitiatief op het gebied van zorg, welzijn of leefbaarheid, of nog mooier een combinatie ervan, kan een dorp, wijk of buurt verder helpen in de algehele leefbaarheid. Het creëren van door vrijwilligers opgezette voorzieningen, kan ouderen in staat stellen in hun vertrouwde omgeving te kunnen blijven wonen, jonge gezinnen aantrekken en gemeenschapszin laten terugkeren.

Voor en door burgers binnen de lokale gemeenschap.

4. Tot slot..

Het dorp of de wijk lijkt het nieuwe schaalniveau waarop zorg- en welzijnsorganisaties hun aanbod organiseren. Alsof het dorp of die wijk nog een microkosmos is, een wereld in het klein. De actieradius van mensen is enorm toegenomen door autobezit en internet. Voor burgers is het steeds minder vanzelfsprekend dat de schaal van een dorp of wijk aansluit bij hun belevingswereld.

Binnen een wijk of buurt wonen, naast ouderen en mensen met een beperking, ook jongeren, chronisch zieken, mensen met een lichamelijke of psychische beperking, werklozen en vrijwilligers. Dat klinkt misschien wat vreemd, maar we geven daarmee maar aan niet met een té beperkte blik te kijken naar burgers die eventueel zorg en ondersteuning nodig hebben.

Client- en burgerorganisaties kunnen van groot nut zijn voor gemeenten en zorg- en welzijnsaanbieders door hun ervaringskennis te delen en wensen en behoeften inzichtelijk te maken. De Wmo-raden, op hun beurt, adviseren mede op basis van deze kennis gemeenten over een effectief Wmo-beleid. Gemeenten en professionals kunnen vervolgens hun expertise inzetten en de kwaliteit van zorg- en welzijnsdiensten borgen.

In feite vormt de burger/ cliënt/ patiënt het uitgangspunt in de vraag in hoeverre iemand zich kwetsbaar of eenzaam voelt of is. Uiteraard uitzonderingen daargelaten. Ga het gesprek aan met mensen en eventueel ook zijn of haar directe omgeving en vraag wat er aan zorg en ondersteuning benodigd is. Hoe ervaart iemand zijn of haar situatie? Dat gegeven vormt het startpunt van een eventueel ondersteuningstraject.

Gezien de komende decentralisaties en alle onzekerheden die deze vooralsnog met zich mee brengen, spelen de gemeenten een grote rol van betekenis in het informeren van de burger. Hierbij geldt; geen nieuws is ook nieuws.

Gemeenten kunnen het draagvlak van voorgenomen beleid vergroten door burgers vroegtijdig in de beleidscyclus te betrekken. Beleidsmakers zullen het structureel en vroegtijdig raadplegen van burgers zich eigen moeten maken om daadwerkelijk vraaggestuurde zorg- en welzijnsvoorzieningen te kunnen creëren.

Burgers kunnen over het algemeen goed aangeven wat er aan hun directe leefomgeving kan worden verbeterd. Een gemeente die als toegankelijke gesprekspartner burgers met vertrouwen tegemoet treedt en hen stimuleert initiatieven te nemen door financiële ondersteuning te bieden, mag én kan van de lokale gemeenschap een positieve inzet verwachten.

We zetten tot slot onze aanbevelingen met betrekking tot het door burgers, professionals en gemeente in co-creatie vormgeven van een wijk of buurt op een rij:

- Beperk definities van 'kwetsbare' burgers niet tot 'mensen met een beperking' en 'ouderen';
- Maak gebruik van ervaring en kennis. Cliënt- en burgerorganisaties beschikken over een schat aan ervaringsdeskundigheid en kunnen Wmo-raden en gemeenten inhoudelijk adviseren over de noden en behoeften van kwetsbare doelgroepen in de lokale gemeenschap;
- Communiceer als gemeente richting de inwoners over actuele ontwikkelingen op het gebied van zorg en welzijn. Ook wanneer er vooralsnog onduidelijkheid bestaat over de concrete

invulling van beleid op lokaal niveau. Dit kan onnodige angst en onzekerheid onder diezelfde burgers voorkomen;

- Stel als gemeenten reële eisen wanneer het gaat om subsidieaanvragen ter stimulering van burgerinitiatieven; maak het niet te bureaucratisch;
- Over het algemeen staan burgers, professionals en beleidsmakers positief tegenover het in samenhang organiseren van zorg, wonen en welzijn, dichtbij de burger. Hiertoe is het van belang dat een partij de regie neemt. De gemeente lijkt daar vooralsnog de aangewezen partij voor te zijn;
- De toegang tot verzorgings- en verpleeghuizen wordt steeds meer beperkt. Zorg- en welzijnsaanbieders richten zich daarom in toenemende mate op de burger in de wijk of buurt die langer thuis blijft wonen. Het actief uitwisselen van kennis en ervaring en het zoeken naar vormen van samenwerking door zorg- en welzijnsaanbieders, komt het in samenhang aanbieden van diensten ten goede;
- Stel de burger echt centraal. Sociale wijkteams kunnen een effectief middel zijn om zorg en ondersteuning voor burgers dichtbij en laagdrempelig te organiseren. Het centraal stellen van de burger en het verankeren van inbreng en participatie door burgers verhoogt het draagvlak en succesvolle implementatie van een sociaal wijkteam.
- Betrek de burger en burger-/cliëntorganisaties op alle niveaus: van uitvoering tot beleid. Maak plaats aan de 'beslistafel' voor een gelijkwaardige positie voor mensen met ervaringskennis en deskundigheid.

Literatuurlijst

Nota Contouren voor een sociaal Rivierenland. De samenredzame samenleving. Programmaraad Zelfredzaam & Participerend, 5 september 2013

<http://www.invoeringwmo.nl/content/5-bevorderen-deelname>

<http://www.movisie.nl/begrippenlijst/kwetsbare-burgers>

Gezond Verder. Regionaal gezondheidsbeleid Rivierenland 2012-2015. GGD Rivierenland en Regio Rivierenland.

<http://www.regiorivierenland.nl/programma/zelfredzaam>

Adempauze voor mantelzorgers. Respijtbeleid in gemeenten. Transitiebureau Wmo

Beltman, H., Sok, K., Lucussen, A., & Royers, T. (2012). Kennisdossier 3: Burgerprojecten in Zorg en Welzijn. Programma Aandacht voor Iedereen. www.aandachtvooredereen.nl

Arum van, S., & Lub, V. (2014). Wat gemeenten van sociale wijkteams verwachten. Beleidsonderzoek Online.

Hospers, G.J. (2013) *Geografie en gevoel: wat plekken met ons doen.* Van Gorcum.

Kampen, T., Verhoeven, I., Verplanke, L. (2013). *De affectieve burger. Hoe de overheid verleidt en verplicht tot zorgzaamheid.* Amsterdam: Van Gennep

Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (2001). Kwetsbaar in kwadraat. Krachtige steun aan kwetsbare mensen. Den Haag: Sdu Uitgevers.

Schuyt, C.J.M. (1995). *Kwetsbare jongeren en hun toekomst; een beleidsadvies gebaseerd op een literatuurverklaring.* Rijswijk: Ministerie van VWS. Steenbergen van, F. & Wittmayer, J. (2014). Wijkteams als heilige graal? Zes aandachtspunten voor gemeenten in transitie. Rotterdam: Dutch Research Institute For Transitions & Erasmus University Rotterdam.